

درس خارج فقه مضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

تاریخ: ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۹

مصادف با: ۵ رمضان ۱۴۴۱

جلسه: ۴۲

موضوع کلی: فصل فی احکام الجبائر

موضوع جزئی: حکم ضرر داشتن آب به خاطر بیماری دیگری غیر از جراحت

سال تحصیلی: ۹۸-۹۹

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

مسئله ۶۰۳: «إذا لم یکن جرح و لا قرح و لا کسر، بل کان یضره استعمال الماء لمرض آخر فالحکم هو التیمم، لکن الأحوط ضمّ الوضوء مع وضع خرقة و المسح علیها أيضاً مع الإمكان، أو مع الاقتصار علی ما یمکن غسله»^۱.

به نظر مرحوم سید (ره)، اگر جراحت و قرح و شکستگی [در اعضای وضو] نباشد، بلکه ضرر استعمال آب به خاطر مرض دیگری باشد [، مثل اینکه بالاتر از عضو وضو درد مفاصل یا رماتیسم داشته باشد که استعمال آب برای آن مضر است]، پس حکم این است که تیمم کند، لکن احتیاط [مستحب] این است که وضو با گذاشتن پارچه و مسح بر آن نیز در صورت امکان، ضمیمه شود یا اینکه به آن مقداری که شستن آن ممکن است اکتفا شود.

دلیلی برای اکتفا به گذاشتن پارچه بر روی موضعی که آب برای آن ضرر دارد، وجود ندارد لذا در فرض مذکور، وظیفه شخص این است که تیمم کند و احتیاطاً وضوی جبیره‌ای نیز بگیرد.

بعضی گفته‌اند که وظیفه شخص در فرض مذکور، این است که وضوی ناقص بگیرد، یعنی شخص پارچه پاکی را بر موضعی که استعمال آب برای آن ضرر دارد، می‌گذارد و بر آن مسح می‌کند و مواضعی را که مشکلی متوجه آن نمی‌شود، می‌شوید. این افراد برای مدعای خود ادله‌ای اقامه کرده‌اند:

دلیل اول، این است که از فحوای اخباری که در باب جرح وارد شده‌اند، استفاده می‌شود که فرض مذکور در مسئله مورد بحث [مسئله ۶۰۳] نیز، مثل صورت جرح که وظیفه شخص این است که مسح بر جبیره کند و وضوی جبیره‌ای بگیرد، شخص باید پارچه‌ای بر موضعی که آب برای آن ضرر دارد، بگذارد و بر آن مسح کند. به تعبیر روشن‌تر از فحوای اخبار جرح به فرض مذکور تعدی می‌شود و آن اخبار این فرض را نیز شامل می‌شوند و به تعبیر علمی‌تر در رابطه با اخبار وارد شده در باب جرح، از مورد جرح، الغاء خصوصیت می‌شود و به وضوی جبیره‌ای در رابطه با فرض مذکور که ضرر استعمال آب به خاطر مرض دیگری است، حکم می‌شود و گفته می‌شود که همان‌طور که در رابطه با جرح، به وضوی ناقص و جبیره‌ای حکم شد، در این فرض نیز به وضوی ناقص حکم می‌شود، یعنی وقتی تعدی از مورد جرح به مورد کسر و قرح جایز باشد، تعدی از مورد جرح به مواردی که ضرر استعمال آب، به خاطر مرض دیگری باشد نیز جایز است.

۱. سید محمدکاظم، طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، ص ۲۶۱.

خلاصه اینکه، روایات دال بر وضوی ناقص و جبیره‌ای در باب جرح وارد شده‌اند، لکن از آن روایات به باب قرح و کسر تعدی شده است، بنابراین، همان‌گونه که از این روایات الغاء خصوصیت می‌شود و به باب کسر و قرح تعدی می‌شود، تعدی به موردی که ضرر استعمال آب به خاطر بیماری و مرض دیگر باشد نیز جایز و بدون اشکال است.

پاسخ از دلیل مذکور

اولاً، اخبار باب جبیره، بر وجوب گذاشتن پارچه در موردی که روی جراحت باز و مکشوف باشد، دلالت ندارند و لذا این اخبار به طریق اولی بر عدم وجوب گذاشتن پارچه در موردی که جراحت و قرحی نباشد، بلکه ضرر استعمال آب به خاطر بیماری باشد، دلالت می‌کنند بنابراین، فرض مذکور [که استعمال آب به خاطر جراحت و قرح و کسر نیست، بلکه به خاطر مرض و بیماری است] به باب جراحت و قرح ربطی ندارد تا گفته شود که از روایات باب جراحت به این مورد تعدی می‌شود، در نتیجه، وقتی از اخبار باب جبیره، وجوب گذاشتن پارچه بر روی جراحت مکشوف استفاده نمی‌شود به طریق اولی از این اخبار، وجوب گذاشتن پارچه بر موضعی که ضرر استعمال آب به خاطر بیماری و مرض دیگر باشد، استفاده نخواهد شد.

ثانیاً، مورد روایات باب جبیره، فقط خصوص جرح است و تعدی از جرح به قرح و کسر از باب الغاء خصوصیت نیست تا گفته شود که شامل فرض مذکور نیز می‌شود، بلکه از باب قیام اجماع است و اجماع قائم شده است که حکم این دو مورد نیز حکم جرح است و فقها حکم جرح را در رابطه با قرح و کسر نیز جاری کرده‌اند، اما تعدی از مورد روایات [که جرح است] به هر موردی که استعمال آب برای آن ضرر داشته باشد دلیلی از نص و اجماع ندارد.

ثالثاً، اقوی در جرح مکشوف [که روی آن باز است] عبارت از اکتفا به غسل اطراف است، یعنی روایات [که در جلسات گذشته به آنها اشاره شد] بر این دلالت دارند که واجب است که اطراف زخم و جراحت شسته شود و واجب نیست که پارچه‌ای روی آن زخم گذاشته شود و روی آن مسح شود، بنابراین، وجوب گذاشتن پارچه بر روی زخم و جراحت از روایات استفاده نمی‌شود و طرح آن [، یعنی گذاشتن پارچه] از سوی عده‌ای، از باب احتیاط است و لذا وقتی گذاشتن پارچه در رابطه با جرح مکشوف لزومی نداشته باشد، در رابطه با فرضی که ضرر استعمال آب به خاطر بیماری دیگری باشد که اساساً از موضوع بحث خارج است وجهی برای حکم به لزوم گذاشتن پارچه و مسح بر آن وجود ندارد.

بحث جلسه آینده: دلیل دیگری که بر لزوم وضوی جبیره‌ای در فرضی که ضرر استعمال آب به خاطر بیماری و مرضی غیر از خود زخم و جراحت باشد، اقامه شده است، قاعده میسور است که ان شاء الله، در جلسه آینده ذکر و بررسی خواهد شد.

«الحمد لله رب العالمین»